

KEREKES GYÖRGY

JAZZ PORTRÉK II.
ÚJRATÖLTVE

Az ötvenes évektől az ezredfordulóig

KEREKES GYÖRGY

JAZZ PORTRÉK II.
ÚJRATÖLTVE

Az ötvenes évektől az ezredfordulóig

Jazz portrék II. – Újratöltve
Az ötvenes évektől az ezredfordulóig

Szerző © Kerekes György
Zenei lektor Friedrich Károly

© Minden jog fenntartva, a szöveg bármilyen felhasználása csak a szerzők és a kiadó előzetes hozzájárulásával lehetséges!

Borító és design ElektroPress Stúdió, Budapest
Műszaki szerkesztés ElektroPress Stúdió, Budapest

Nyomtatás és kötés Diavár nyomda
Felelős vezető Dancsó Árpád

ISBN 978-963-89665-6-8

Kiadó T. bálint Kiadó, 2045, Törökbálint, Dózsa György u. 32.
Felelős Kiadó A kiadó vezetője

www.tbkiado.hu
www.facebook.com/tbkiado

Nemzeti Kulturális Alap

A kötet kiadását támogatta a Nemzeti Kulturális Alap

A jazzéneklés nagyszonyja

„Egy mozgalmas harlemi éjszakán beültem a Savoyba. Táncoltam néhány fordulót, amikor egy olyan énekhangot hallottam, amitől végigfutott a hátamon a hideg. Addig még sohasem történt velem ilyesmi. A színpadhoz férköztem, hogy megnézzem, kié lehet ez a hang. A mikrofon előtt egy barna bőrű, kellemes megjelenésű lány állt szerényen, és csodálatosan énekelt. Azt mondták, Ella Fitzgeraldnak hívják, és Chick Webb fedezte fel az Apollo Színházban.”

MARY LOU WILLIAMS, ZONGORISTA

A JAZZ kialakulását tanulmányozva megállapíthatjuk, hogy – különösen a kezdeti periódusban – az éneklésnek meghatározó szerepe volt. Énekelték a munkadalokat, énekes műfaj volt a spirituálé, és énekesek voltak az első városi blues-zenészek. Énekes népzene volt az a folklór, melyből a jazz kifejlődött, és amelyből ma is táplálkozik. A kezdeti időszakban, elsősorban a New Orleans-i periódusban, a zenészek hangszerreiken az emberi éneklést próbálták utánozni. Bár a jazz ma már főleg hangszeres műfaj, fejlődése és változása során az éneklés mindig fontos maradt, és ma is az. Gonda János zongoraművész-tanár szerint „a legkifejezőbb és legközvetlenebb hangszer az emberi hang”.

A „Jazzportrék” első kötetében már találkozhattunk olyan kiváló énekesekkel, mint Bessie Smith vagy Billy Holiday, akik kiemelkedő munkásságukkal a legjobb hangszeres előadókkal azonos rangot vívtak ki maguknak a jazz történetében. A „jazzéneklés nagyszonyjának”, Ella Fitzgeraldnak a jelentősége és ismertsége a legnagyobbakéval említhető együtt. Érdekes ugyanakkor, hogy az életével kapcsolatban több egymásnak ellentmondó információ ismeretes, annak ellenére, hogy korának egyik legnépszerűbb muzsikusa volt, aki rengeteg interjút adott, s akinek művészetéről számos könyv jelent meg.

születési dátum –
több változatban

eleinte táncosnő
akart lenni

ELLA FITZGERALD SZÜLETÉSI DÁTUMA több változatban is ismert. Egyik életrajza szerint 1917. április 25-én született a Virginia állambeli Newport News-ban. Egy másik születési évének 1918-at jelöli meg. Az utóbbi biográfia igen regényes – bár a kor ismerete alapján korántsem valószínűtlen – leírása szerint Ella kisgyermekkorában egy farmon élt, ahol apja kisegítő munkásként dolgozott. Később a család New Yorkba költözött, ahol a papa rövid ideig dokkmunkás volt, de hamarosan elhalálozott. Ella édesanyja egy évvel sem élte túl férjét, így a kislány egy harlemi árvaházba került. Bár itt első-sorban szabás-varrásra és betegápolásra tanították a gyerekeket, Ella zenei tehetsége és remek mozgása hamarosan feltűnt. Eleinte táncosnő akart lenni, de olyan lámpalázás volt, hogy amikor színpadra kellett lépnie, képtelen volt a begyakorolt lépéseket rendesen bemutatni. Egy alkalommal egy darab táncos betétszámának előadása közben szinte megmerevedett, ám egy hirtelen ötlettől vezérelve énekléssel folytatta a fellépést. Olyan nagy sikere volt, hogy elhatározta, ezután csak énekelni fog. 1932-ben és 33-ban a harlemi népszínházban, az Apollo Theaterben rendszeresen megrendezett amatőr jazzesteken lépett fel énekesként. 1934-ben megnyert egy tehetségkutató versenyt. Ekkor figyelt fel rá az akkor igen népszerű jazzdobos, Chick Webb, és rögtön meghívta a zenekarába énekesnek. Íme Ella Fitzgerald reakciója erre a verzióra:

„Először is, ami nem igaz: nem igaz, hogy 1918-ban születtem, ennél két évvel fiatalabb vagyok. Nem igaz, hogy árvaházban nőttem fel; soha életemben be nem tettem a lábam árvaházba. Mindössze annyira közöm volt az árvákhoz, hogy az egyik fellépésem egy hadiárvák számára rendezett jótékony célú hangversenyen volt. Itt figyeltek fel rám. Nem igaz, hogy Chick Webb fedezett fel.”

AMI ELLA SZERINT IGAZ: 1920-ban született, édesanyját Tempie Williamsnek, édesapját William Fitzgeraldnak hívták. Tempie mosónőként dolgozott, William egy vasúti társaság alkalmazásában állt. A gyermek életének első éveiben szüleivel – akik nem voltak házasok – egy kicsi, egyszobás lakásban lakott. A családi idill nem tartott sokáig, mert az anya a kislány születése után két évvel egy Joseph da Silva nevű portugál származású férfi miatt elhagyta Williamet, és újdonsült párjával, valamint a kis Ellával New York Yonkers nevű külvárosába költözött. Ott da Silva egy cukorgyárban kapott munkát, Tempie pedig továbbra is mosással kereste a kenyerét. 1923-ban megszületett Ella Frances nevű féltestvére.

Az életrajzírók egybehangzó állítása szerint Ella 1923-ban kezdett iskolába járni – tehát az 1917-es születési dátum a legvalószínűbb –, s bár nem volt kiemelkedően

új apával
Yonkersben

jó tanuló, a tanárai szerették. Előadói tehetsége hamar megmutatkozott: szinte minden iskolai ünnepségen szerepelt, és már ekkor elhatározta, hogy talentumát a show-biznisz világában fogja kamatoztatni.

Gyermekkorának nagy részét a New York-i külvárosban töltötte, ahol a mindennapi életben meghatározó szerepet játszott a zene. Ekkoriban kezdett elterjedni a gramofon, s a lemezekről és a rádióból friss és újszerű muzsikát lehetett hallani. A fiatalok utánozni kezdték a viaszlemezeken hallható zenét, és kis csoportokba szerveződve zenekarokat alakítottak: részben a maguk, részben az utcán sétálók szórakoztatására a rádióból hallott számok alapján rögtönöztek. Ella is tagja volt egy ilyen „kisegyüttesnek”, s a barátaival gyakran improvizáltak a divatosakhoz hasonló dalokat. A fiatalok gyakran beutaztak a „városba”, ahol a klubokban, tánctermekekben élőben hallgathatták az új muzsikát, és megtanulhatták az új tánclépéseket. Amíg Ella túl fiatal volt ahhoz, hogy beengedjék az éjszakai szórakozóhelyekre, az idősebb barátoktól tanulta meg az éppen népszerű zenedarabokat és táncokat.

1932-ben, alig harmincnyolc éves korában váratlanul meghalt Ella édesanyja, Tempie. Ella ekkor még szinte gyermek volt, egyedül nem tudta volna biztosítani saját fenntartását, így nagynénjéhez, Mrs. Virginia Williamshez költözött a New York-i Harlemben. Hamarosan nagyon megszerették egymást. Ella így emlékezett kapcsolatukra:

„Anyám helyett anyám lett. Tökéletes harmóniában éltünk. Minden ügyembe beavattam, és olyan kötődés alakult ki közöttünk, amilyen csak nagyon ritkán jön létre szülő és gyermeke között.”

Virginia szegény volt, így Ellának is munkát kellett vállalnia. Egy tizenöt év körüli lánynak a nagy gazdasági válság idején nem volt könnyű állást találni. Ella abbahagyta az iskolát, és mindenféle illegális munkát elvállalt, amivel némi pénzt tudott keresni. Elég jól jövedelmezett például, ha „őrt állt”, vagyis figyelmeztette a rendőrség megjelenésére az illegális szerencsejátékosokat és a prostituáltakat. Ekkor úgy tűnt, a muzsikusi karrier egyre távolabb kerül tőle, bár nem mondott le arról, hogy színpadra kerüljön. Tudta, hogy számára ez az egyetlen út, ha ki akar törni a szegénységből. Előtte volt a sztárok példája is, hiszen az igazi csillagok közül sokan igen mélyről indultak, de kitartó munkával és szorgalommal végül a csúcsra kerültek. Igyekezett minden lehetőséget megragadni, hogy környezetének megmutassa tehetségét, rátermettségét.

árván Harlemben

kitörni
a szegénységből

nem volt olyan
ruhája, melyben
színpadra állhatott
volna

HÁLA A SORSNAK, akadt számára lehetőség. Szokás volt akkoriban, hogy a nagyobb klubok, táncteremek és színházak a fiatalok számára amatőr tánc- és énekversenyeket rendeztek. Ezeken az Amateur Nightsnak nevezett rendezvényeken bárki kipróbálhatta tudását, és bízhatott a szerencséjében. A versenyeken ugyanis mindig megjelent egy-két tehetségkutató menedzser vagy zenész, és az, akire a fellépők közül felfigyeltek, bekerülhetett egy-egy zenekarba vagy tánckarba. Ella szinte az első táncos próbálkozása után belátta, hogy táncosnőként nem terem számára sok babér, így megpróbálkozott az énekléssel. Döntése helyesnek bizonyult, hiszen hamarosan megnyert egy énekversenyt. Díjként egy egyhetes fellépésre szóló szerződést kapott Harlem egyik leghíresebb színházába, az Apollo Theaterbe. Ezzel a különleges lehetőséggel azonban nem tudott élni – nem volt olyan ruhája, amelyben színpadra állhatott volna. De nem keseredett el: továbbra is eljárt a versenyekre; néha jól, néha kevésbé jól szerepelt. Az egyik legkellemetlenebb élménye az a fellépése volt, amikor a színpadon, éneklés közben derült ki, hogy a kísérő zongorista nem ismeri az előadott számot...

A KITARTÓ PRÓBÁLKOZÁS újabb eredménnyel járt: még nem volt tizenhét éves, amikor a Harlemi Operaházban megnyert egy amatőr énekesek számára meghirdetett versenyt. Ekkor már megengedhette magának, hogy élvezze a győzelem jutalmát, az egy hétre szóló fellépési szerződést. Ezzel elindult minden idők egyik legismertebb jazzénekesnőjének karrierje.

A vele kapcsolatos szóbeszédről, mely szerint őt az Apollo Színházban a sztárodobos és zenekarvezető Chick Webb fedezte volna fel, Ella Fitzgerald a következőt mondta:

„Egy szó sem igaz abból, hogy Chick Webb egy tehetségkutató versenyen fedezett fel. Az igaz, hogy felléptem az Apollo Színházban, de valójában Webb egyik zenekari társa, Bardu Ali fedezett fel egy, a Harlemi Operaházban rendezett műsorban. Az ő segítségével egy délután becsempésztek Webb öltözőjébe, ahol úgy kellett tennem, mintha színházi »mindenes« lennék, aki csak úgy, a saját örömeire éppen énekelget. Webb meghallott, kikérdezett, hogy kicsoda-micsoda vagyok, és néhány nap múlva meghívott a zenekarába énekelni. Később Chick bevallotta, hogy sokat hezitált, mert nem énekesnőt akart szerződtetni. Úgy gondolta, egy férfi énekes jobban érzi a szving ritmusát. Később belátta, hogy velem jó vásárt csinált.”

Apollo Színház

Akárki is fedezte fel Ella Fitzgeraldot, az, hogy rakétasebességgel robbant be a jazz világába, elsősorban a korszak egyik jelentős jazzmuzikusának, a dobos Chick Webbnek volt köszönhető.

WEBB 1909-BEN SZÜLETETT Baltimore-ban. Egy gyermekkori gerinctuberkulózis következtében mindössze egy méter húsz centire nőtt. Mivel kisgyermekként nem volt szabad sokat mozognia, orvosi javaslatra zenélni kezdett. A szüleitől egy dobfelszerelést kapott. A dobolás fejlesztette a karjait és a hátizmait, így a zenélés nagyszerű terápiás tevékenységnek is bizonyult. Ráadásul kiderült, hogy nagyon tehetséges. Tizenhat éves korában New Yorkba ment. A korszak egyik remek szórakozást nyújtó eseménye a „zenekarok harca” volt, amely során egymást váltva két együttes vetélkedett egy helyszínen. A verseny eredményét a közönség hirdette ki. Chick nagymestere volt ezeknek a küzdelmeknek. Elragadó lendületével, kiváló dobolásával már a kezdetekkor kitűnt zenésztársai közül. Nem kellett sokáig várnia, hogy jó ajánlatot kapjon. A harmincas évek elején egy Moe Gale nevű menedzser segítségével New York egyik legjobb tánctermeiben, a Savoy Ballroomban játszhatott a saját bigbandjével, sőt, hamarosan Webb bandája lett a szórakozóhely hivatalos zenekara. Az együttesben több, a korszakban nevesnek számító muzikus játszott, például a két szaxofonos-hangszerelő, Edgar Sampson és Elmer Williams, a két trombitás, Taft Jordan és Mario Bauza, valamint a harsonás Sandy Williams.

Webb együttese hatalmas csatákat vívott többek között Cab Calloway, Fletcher Henderson és Duke Ellington zenekarával, és e párharcokból igen gyakran győztesen került ki. A további sikerek reményében és a közönségizlés kielégítése miatt Webb elhatározta, hogy énekest szerződtet a zenekarába. Ekkor történt az a körmönfont bemutatkozás, melynek során Ella mintegy véletlenül dúdolgatni kezdett Webb jelenlétében. A folytatás ismert: Ella Fitzgerald Chick Webb zenekarának énekesnője lett, s a fiatal énekesnő ezzel elindult a világhír felé. Alig néhány hónappal az után, hogy Ella megnyerte az amatőrök számára rendezett énekversenyt, a közönség kedvence lett, s vele együtt Webb együttese is sikert sikerre halmozott.

1935. JÚNIUS 12-ÉN a fiatal énekesnő átesett a tűzkeresztségen: elkészítette élete első lemezfelvételeit a Brunswick lemeztársaságnál. Az első felvétel címe: „I’ll Chase the Blues Away”, a másodiké: „Love and Kisses”. Ella később elmondta, hogy a felvétel csapnivaló volt, és órákig tartott, míg az első darabot úgyahogy össze tudták hozni. Abban az időben a számokat még viaszlemezre vágták, s ez a technika nem tette lehetővé a hibák kijavítását. (Ma már bármilyen apró részletből

Chick Webb

a tűzkeresztség

előadás előtt
órákig gyakorolt

össze lehet állítani egy elfogadható anyagot.) Ha valami nem sikerült, vagy ha a zenészek másképpen szerették volna a kompozíciót előadni, a teljes felvételt meg kellett ismételni. Ella számára a legnagyobb gondot az okozta, hogy nem próbálták elégszer a darabokat, így a zenészekben nem volt meg a kellő biztonság, s nem álltak úgy össze a számok, ahogyan ő szerette volna. Webb szerint viszont az alig tizennyolc éves leány nem volt még eléggé érett egy mély érzelmi töltésű ballada előadására. A „Love and Kisses” című kompozíciót Connee Boswell szerezte, az ő darabjait Fitzgerald már az amatőr énekversenyek során is szívesen énekelt. Connee egyike volt a három Boswell nővérnek, akik igen népszerű énekegyüttest alkottak. Ők maguk is lemezre énekelték a számot. A két felvétel összehasonlítása során egyértelműen megmutatkozik Ella Fitzgerald elementáris zenei tehetsége. Ez a fiatal fekete lány olyan ritmizálással énekelt, amely akkoriban csak Louis Armstrong előadására volt jellemző. A lemez készítésének tanulságaként Ella elhatározta, hogy soha többé nem lép fel próba nélkül. És valóban: később híressé vált arról, hogy az előadások előtt órákig gyakorolt.

A ZENEKAR és az énekesnő 1935 nyarán két remek koncertet adott a New York-i Apollo Színházban. Ella érezte, hogy a hallgatóság lelkesedése már nem is annyira a zenekarnak, hanem inkább neki szól. De azt is belátta, hogy sikerében komoly szerepet játszott Chick Webb zenei ízlése, darabválasztása, zenekarvezetői tehetsége, és nem utolsósorban a kitűnő hangszerelés.

az első lemez

1936 MÁRCIUSÁBAN Ella elkészítette az első, saját nevén megjelenő lemezét. A kísérő együttes a zongorista Teddy Wilson zenekara volt, az a banda, amely abban az időben Billie Holidayjel dolgozott. Holiday éppen egy turnén volt, ezért Wilson, miután hallotta a fiatal énekesnőt, és a zenekar is készen állt, stúdióba vitte Ella Fitzgeraldot. Elkészítettek néhány felvételt, többek között a kissé nosztalgikus balladát, az „All My Life”-ot, valamint az Ethel Waters által ismertté tett érzelmes „My Melancholy Baby”-t. A lemezek sikeresek lettek: forgalmuk megközelítette Holiday eladott lemezeinek a számát. Ella furcsa helyzetbe került, hiszen a nála három évvel idősebb Billie Holiday a példaképe volt, ugyanakkor éppen Billie zenekarával készíthetett olyan lemezeket, melyek igazi konkurenciái lettek az akkor már sztárnak számító énekesnőnek. A Fitzgerald-lemezek megjelenése után a jazzszerető hallgatóság és a kritikusok természetesen összehasonlították a két énekesnő adottságait, hangját és előadásmódját. A különböző véleményekből azt a következtetést lehet levonni, hogy kettejük közül Holiday volt az

lemezsikerek

emocionálisabb, az ő előadásmódja volt a mélyebb tartalmú, de Ella énekléstechnikai szempontból felülmúlta Billie-t.

NEM SOKKAL a Wilsonnal készített felvételek után Ella megkezdte élete első turnéját Chick Webb együttesével. Sok énekes életében meghatározó szerepet játszik bemutatkozásának fogadtatása, hiszen a közönség reakciója el is bizonytalaníthatja, de magabiztossá is teheti a pályája kezdetén álló művészt. Ella karrierjének későbbi alakulásában döntő jelentőséget kapott az első turné sikere. A közönség sztárként fogadta a fiatal, tapasztalatlan énekesnőt: mindenhol ünnepezték, szinte az egyik pillanatról a másikra kedvenc lett. Ella ugyanakkor tele volt bizonytalansággal, mert nem tudta, mit tegyen a hangszeres rögtönzések alatt, és sutának érezte magát a számok közötti szünetekben. Ám amikor énekelt, megszűntek a gátlásai, felszabadult a lelke, és minden magától értetődővé vált számára. Szerencséjére Webb együttesében volt egy mókamester, a félig egyiptomi származású Bardu Ali, aki remekül kitöltötte a számok közötti időt, így Ella nyugodtan összpontosíthatott a következő számra. Ali nemcsak Ellát tehermentesítette, de részben a zenekarvezető Webb szerepét is átvette azzal, hogy bemutatta a zenekar tagjait, elmondta a számok címét, miközben kedves megjegyzésekkel fűszerezte mondandóját. Chick Webb ugyanis fizikai korlátozottsága miatt mindezt nem tudta megtenni, neki éppen elég volt helytállni a doboknál.

FONTOS ÁLLOMÁS az énekesnő pályáján 1936 októbere: a zenekar és Ella lemezre vettek egy számot „You’ll Have To Swing It” címmel (a fellépések alkalmával „Mr. Paganini”-ként jelentették be). E darab azért fontos Fitzgerald művészi pályáján, mert ebben a számban hallható tőle először énekes improvizáció, azaz scat-éneklés, amely később művészetének egyik legjellegzetesebb eszköze lett.

A scat-éneklés

A scat voltaképpen Louis Armstrong „találmánya”; a „Heebie Jeebies” című szám felvétele közben alkalmazta először. A legenda szerint miközben Armstrong énekelt, a kornettje kikerült a keze ügyéből, és amikor „elfogyott” a dal szövege, és a kornettszólo

az egyik
pillanatról
a másikra
kedvenc lett

scat

következett volna, nem érte el a hangszeret. Armstrong feltalálta magát, és szöveg nélküli énekes rögtönzésbe kezdett. A stílus népszerűvé vált: ezután nemcsak ő élt vele gyakran, hanem más énekesek is előszeretettel alkalmazták. (A történet több változatban él, maga Armstrong is többféleképpen mesélte el.)

A scat jellegű éneklés a vallási ünnepekben gyökerezik. Az afroamerikai folklórban ennek az éneklési formának kultikus szerepe volt; a válaszolgatást néha az extázisig fokozták a párbeszéd szereplői. A dalok előadása közben az énekesek szinte önkívületi állapotba kerülve rögtönöztek – mind az eredeti szövegtől, mind a dallamtól elszakadva.

Bármennyire is magától értetődőnek és egyszerűnek tűnik Armstrong scatélése, jól és hitelesen művelni nem könnyű. Az énekesnek tökéletesen ismernie kell a kompozíció harmóniarendjét, szerkezetét, az ütemek számát, az improvizáció törvényszerűségeit, és tisztában kell lennie saját énekhangjának lehetőségeivel – voltaképpen egy hangszeres rögtönzést kell utánoznia. Bár az előadó nem énekel érthető és összefüggő szöveget, az improvizációnak olyan hangokat és hangösszetételeket kell tartalmaznia, amelyekkel az énekes képes kifejezni az adott pillanat érzelmi állapotát, a kompozíció eredeti üzenetét és a dallamrészletnek az egész műben betöltött szerepét.

Az énekes improvizáció során alkalmazott hangszíneknek is jelentőségük van, hiszen mást jelent az érces, mást az éles hang, mást a nyitottan tiszta, mást a nazálisan dörmögő, mást a szárazan kopogó, mást a melegen bársonyos, mást a sikoltó, mást a mély, nyugodt hang.

A scat az énekes számára kötetlenséget és zenei szabadságot biztosít.

Fitzgerald a következőket mondta a scatról:

„Számomra mindig rendkívül fontos, hogy érzelmeket fejezzek ki az énekléssel. Nem tagadom, kissé hisztérikus alkat vagyok, bár ha nagyon muszáj, tudom magam fegyelmezni. De ha énekelek, az érzelmek minden gátlás nélkül törnek elő belőlem, úgy, ahogy abban a pillanatban azzal kapcsolatban érzek, amiről éppen énekelek. Néha a szöveg, néha a zene hoz lázba, és ezt az állapotot igyekszem kifejezni. Nekem ez a scat. Mivel az érzelmeket gyakran már nem tudom szavakba önteni, azok úgy törnek elő belőlem, mint a beszélni nem tudó kisbabákból a sírás.”

Ella Fitzgerald rövid idő alatt a legnépszerűbb énekesek közé emelkedett. Webb és Ella a „You'll Have to Swing It” című darabbal együtt húsz számot rögzített

lemezre a Decca lemeztársaságnál. Ezeket a felvételeket „Ella Fitzgerald And Her Savoy Eight” címen adták ki.

A HIRTELEN SZTÁRRÁ LETT Benny Goodman is készített lemezeket az énekesnővel 1936-ban a Victor lemeztársaságnál, de ezek a Decca és a Victor között kialakult vita miatt nem kerültek piacra. Mindezek ellenére Goodman folytatta a közös munkát Ellával. Az év végén a kiváló klarinétos és zenekarvezető önálló rádióműsorában nagy sikerrel mutatták be a „Camel Caravan”-t, a „Goodnight My Love”-ot és a „Take Another Guess”-t. Ella Fitzgerald több remek koncertet adott a „szvingkirállyal”, és népszerűsége – részben – kettejük közös munkájának köszönhetően meredeken emelkedett tovább. Ebben az időben Ella hangja szinte kislányosnak tűnt, ugyanakkor remekül szvingelt, és olykor szép fátyolos hangzást is lehetett tőle hallani. A magánhangzókat kissé elnyújtotta, s időnként vibratókkal gazdagította énekét. A ritmust a szavak szaggatott (staccato) kiejtésével erősítette. Ez a periódus Ella magánéletében is változást hozott: Goodman együttesének olasz származású szaxofonosával, Vido Mussóval egymásba szerettek. Tartós kapcsolat azonban nehezen alakult ki közöttük; mindketten sokat utaztak, és sok időt töltöttek egymástól távol. (A kissé félnék, fiatal lány ekkorra már vonzó nővé érett, és ennek köszönhetően – a pletykák szerint – számos muzsikussal keveredett hosszabb-rövidebb ideig tartó kalandba. Az első igazán komoly szerelme a Basie-együttes dobosa, Jo Jones volt.)

1937 ELEJÉN a korszak egyik legbefolyásosabb menedzsere, Moe Gale vette a kezébe az énekesnő karrierjének irányítását. Gale társtulajdonosa volt a SavoyBallroomnak, s Chick Webb zenekarának üzleti ügyeit is ő intézte. Egy zenekar menedzsereinek nem kell feltétlenül érdeklődni a zene iránt – bár ez talán nem hátrány –, mindenesetre Gale-t nem érdekelte a jazz. Annál inkább a pénz. Ennek megfelelően az általa menedzselt zenészek soha nem hallottak tőle dicséretet. Gale tudta, hogy a színes bőrű muzikusok semmire sem mentek volna fehér üzleti képviselő nélkül, s kiszolgáltatottságukat lépten-nyomon érezte is velük.

1935 végén Gale elintézte, hogy Webb együttese lehetőséget kapjon az NBC rádióadónál egy szombat éjszakai önálló show-műsorra. Sikerükre jellemző, hogy 1937-re a zenekar már heti nyolc alkalommal játszott a rádióban. Ennyit egyetlen együttes sem szerepelt akkoriban.

Érdekes, hogy Gale a rádióműsorában 1937 januárjában ennek ellenére nem Webb együttesével léptette fel Fitzgeraldot, hanem egy másik nagyszerű zenekarral, amelynek Teddy Hill volt a vezetője.

koncertek a
szvingkirálynak

Moe Gale

AZ 1937. ÉV kiválóan sikerült az énekesnőnek, ugyanis mind a Down Beat, mind a Metronome, mind az angol Melody Maker című zenei szaklap őt választotta az év legjobb énekesnőjének. Mivel a lemezei remekül fogytak, a zenei sikerek egyúttal kereskedelmi sikereket is jelentettek. Természetesen továbbra is Webb zenekarának énekesnője volt, mi több, ő lett az együttes legnépszerűbb művésze. Webb, aki neves zenekarvezető hírében állt, Ella Fitzgerald sikere érdekében még zenei kompromisszumokat is vállalt: a zenekar játékát az énekesnő tehetsége kibontakoztatásának rendelte alá.

Eközben a Savoyban folytatódta a zenekarok nagy ütközetei. Chick Webb bandája először Fletcher Hendersonékkal csapott össze, majd Duke Ellington és Benny Goodman együttese következett. Webb minden alkalommal győzött. Különösen a Goodman felett aratott „győzelem” volt meglepő, hiszen a fehér klarinétos és zenekara ebben az időben Amerika-szerte a legnépszerűbbnek számított. Összesen mintegy négyezer néző kísérté figyelemmel a zenekarok harcát, miközben további sok ezer néző rekedt kinn az épületből. (A feljegyzések szerint a rendőrség és a tűzoltóság alig tudta fenntartani a rendet. Mindez 1937-ben történt!)

A következő év egy újabb remek összecsapással kezdődött a Savoyban (Benny Goodman a Carnegie Hallban tartott nagysikerű koncertjének éjjelén). Webb együttese a gigantikus Count Basie-együttessel „harcolt”. A dolog pikantériáját az adta, hogy Basie női énekes szolistája Ella zenei példaképe, Billie Holiday volt. A küzdelemről beszámoló újságok szuperlatívuszokban írtak a két énekesnő produkciójáról, de valamennyien Ellát hozták ki győztesnek. Ő lett a „First Lady of Swing”.

TOVÁBBI SIKEREK következtek. Több dátumot is emlegetnek azzal kapcsolatban, hogy mikor készült az a felvétel, amely végképp biztosította Ella Fitzgerald helyét a jazztörténet legjobbjai között. A szakirodalom egy része szerint az időpont 1938 májusa, mások szerint 1939 februárja. Tény, hogy megszületett egy remek kis gyermekdalocska jazzes feldolgozása „A-Tisket, A-Tasket” címmel, melyet Chick Webb zenekarának kíséretében, Van Alexander (eredeti nevén: Al Feldman) hangszerelésével Ella Fitzgerald énekelt lemezre. A szám és a lemez bombasiker lett: tizenhét héten át vezette a slágerlistákat, és több mint egymillió példányt adtak el belőle. Ella azzal az ötlettel állt elő, hogy kedvenc gyermekkori verséből ír egy dalt, melyet szvinges ritmussal fűszerezve lemezre lehetne venni. Amikor készen lett, megmutatta a zenekar hangszerelőjének, Al Feldmannak, de a muzsikusnak nem tetszett a szám. Ella azonban nem tágított.